

Uventet og uvanlig

Michael 2005; 2: 297–8

«Alt interessant foregår i mørket. Vi vet ingenting om menneskehetens egentlige historie» Louis-Ferdinand Céline (1894 – 1961) (1)

Årets markering av at det er hundre år siden unionsoppløsningen mellom Sverige og Norge, har ført til økt interesse både for nasjonal identitet og for historie. Først og fremst har selvsagt det som hendte i 1905 stått i sentrum, men den allmenne historieinteressen har også fått et oppsving.

Når vi ser oss tilbake, er det som regel det uventede og uvanlige som blir husket – i våre egne liv så vel som i nasjonens kollektive hukommelse. Det er ikke de mer eller mindre alminnelige hverdagene som preger historiebøkene. De viktige årstallene er knyttet til kriger, omveltninger, naturkatastrofer og epidemier. Slik sett er historieskrivingen ikke ulik vår tids nyhetsbilde der det velfungerende i samfunnet er nesten usynlig, og der de store oppslag vies det spesielle og sensasjonelle. Jo mer ekstremt, jo mer interessant.

Langt på vei er også medisinen innrettet mot avvik. Det er funksjonssvikt, symptomer og sykdomstegn som fører folk til lege, og det er det patologiske som gir grunnlag for medisinske tiltak og intervensjoner.

I dette nummeret av Michael møter vi det uventede og uvanlige på mange måter. Her er artikler om helse og sosialpolitikk under Den andre verdenskrig, om kirkegårdsutgravninger på Island og om identifikasjon av døde etter ulykker og katastrofer. Artikkelen om forholdene i det nordlige Pakistan før jordskjelvet i 2005 reiser imidlertid spørsmålet om hva man kunne ha lært av den normale situasjonen for å kunne møte uventede og uvanlige naturkatastrofer på en bedre måte.

Leger som pasienter, og legers behandling av egen og familiens sykdom er typiske eksempler på «den bakvendte visa» og derved av særlig interesse.

Vi utvikler dessuten Michaels avdeling for bokomtaler i annen årgangs siste utgivelse. I dette nummeret omtales bøker om norske legers eksotiske Varanger-ferd i 1905, om «gamledoktoren» på den norske landsbygda, og

sammenhengen mellom urbanisering og helse på den internasjonale arena. Historien om den norskfødte sosiologen og økonomen Thorstein Veblen (1857 – 1929) er historien om en høyst ualminnelig person. Og bøker om norske immigranter i småbyer på den amerikanske prærien og nordmenns opplevelser under okkupasjonstiden er gode eksempler på unntakenes betydning som kilder til innsikt.

Det uventede og uvanlige skal nemlig ikke undervurderes. Det er ofte avvikene vi lærer mest av. Men både et liv med historiebøker og arbeid på en sykehusavdeling eller i et akuttmottak, for ikke å snakke om flittig omgang med dagens nyhetsmedier, kan gi det uventede og uvanlige rikelig oppmerksomhet. Om vi klarer å huske at dette tross alt er unntakene i livet, bedrer og balanserer det perspektivet.

I våre forsøk på å forklare og forstå de dramatiske hendelser både i fortid og nåtid, må vi dessuten utstyre oss med tilstrekkelig ydmykhet. Ikke alle kompliserte prosesser har enkle forklaringer. Og ikke alle begivenheter kan forutsies og kontrolleres. La oss lytte til forfatteren Jan Jacob Tønseth (f. 1947) advarsel: «Det forkjærte ved den skrevne historie er at den skaper orden og klare linjer. Der det var uorden, der hvor slaget bestred det riktige, der hvor slaget var et vrengebilde av politikken, der hvor slaget var vilkårlighet, der er historien ordnet og lovmessig og politisk» (2).

*Magne Nylenna
Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
7489 Trondheim*

Litteratur

- 1) Céline L-F. *Reisen til nattens ende*. Oslo: Gyldendal, 2001.
- 2) Tønseth JJ. *Hilmar Iversens ensomhet*. Oslo: Cappelen, 1992.